

1910 სათეატრო სალიცერ. კვირეული ჟურნალი № 10

1910 წ.

კვირა 7 მატი

1910 წ.

ქართული თეატრი
 კვირას, 14 მარტს 1910 წ. **მ. მ. საფ.-აბაშიძის** თაოსნობით და ქველის დანის
 მონაწილეობით წარმოდგენილი იქნება **სათეატრო გ. ნ. სუნდუკიანისა**, ნატალიას როლის
 შესრულებს **მ. მ. საფ.-აბაშიძისა**

ფოტოგრაფიები

სტუფის, სტუფის, ვისაც უთქვამს
 ჩაგრულ ერის დაობლება!
 მას შუობლები ისევე ჰყავს
 და მარადის ეყოლება.
 ჰყავს და გულით კიდევ უყვარს,
 მათს უბეში ითხოვს ხელსა;
 სიხარულით აღზნებული
 ქებას უმღერს მათს სახელსა!..

ი. მ. მ. მ.

ეკატერინე გაბაშვილისა
 40 წ. სიმკრძალი მოღვაწეობის
 გამო

აპაკი
 ზარბაზდის დაბრუნების გამო

წლოურად 5 მ. ნახ. წლით 3 მ. ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღ. დრ. სახ. კანტ., იოსებ იმედაშვილის თიფ., რედ. „Teatრი და Цховრება“
Иос. Зах. Имедашвили.

შინაარსი: ჩეხი თეატრი და მუნ მოსაზრებანი (შეთაყრა; ო—ს, ლექსი ღუკუ შეგრძობის; თეატრის გამკეთა და სენის მოდგენათა სეურადლებოდ, მ. მ. სიფ. აბაშიძის; მორას შეტერ-ლოხვა და თეატრი, შეტრუ დადგამის; მოხლოდ ბუნება, ლექსი გ. ტაბიძის; ვაფანდ, ნ. ლორთქიფანიძის, შაბაკვალებას; ე. თუხუბის; მსტეკლეია, ზაუს ედ. როსტანის, თარგ. ა. მან-საშვილას და რ. ბუბაშვილას; ქართული თეატრალური მწერლე-ბა, ზ. ჯ. აჭინაძის; ბილიოკრავია, Artemius-ის; დიდა მარხვა?! მ. ფონტანკეას; მცარე შენაშენს, ა. თუთუკეას; ფ. შაშენი, მ-ლის; სწანსეთის თეატრი, მერტსლდის; ლექსი ი. მჭედლიძე-ლის, გ. შახანცაის; სთეატრო ამბებია; ჩეხი მოდგენა და სხ.

7 მარტი 1910 წ.

ჩეხი თეატრი და თეატრს მხოლოდ მა-
მუნ მოსაზრებანი. შინ აქვს ღიდი მნიშე-
ნელობა, როდესაც საფსებით ასრულებს თა-
ვისს დანიშნულებას—თავგამოდებით ემსახურება
აღნიშნულ მიზანსა და მრავალი მასურებელ-
მსმენელი ჰყავს.

თეატრი, რასაკვირველია, საჭიროა ყველა-
სათვის განურჩევლად წოდებისა, სქესისა, ეროფ-
ნებისა და ყოფა-მდგომარეობისა, მაგრამ იგი
უმეტეს საჭიროა მდაბიო, მუშა, საშუალო ინ-
ტელიმენტისა და მოწაფეთათვის:—ფართოდ
უნდა ჰქონდეს კარი ღია, ადგილებს ფასი
ყველასათვის ხელმისაწვდომი და შესაფერი.

მდაბიო ხალხსა და მოწაფეთ თეატრისადმი
რომ ლტოლილება ვადგიმებელი აქვთ, ამას
ამტკაცებს სახალხო თეატრები და აკრედე ის
გარემოება, რომ ქართულ თეატრის კასაში
უფრო იაფეთსიანი ბილეთები იყიდება ხოლმე.

იგივე მდაბიო ხალხს საშუალო ინტელიგენ-
ცია და მოწაფენი არიან ჩეხის თეატრის მა-
საზრდობებელნი...

მაგრამ ცხოვრება იმდენად გართულდა,
იმდენი მოთხოვნილება წარუდგინა ჩეხის
ღროის მოქალაქეს, რომ თვით საშუალო ინ-
ტელიგენტს, საშუალო ქონება-მდგომარეობის
კაცსაც ყოველთვის არ ძალუძს კვირაში ორი-
სამი მანათის ვადება ესტრეტიურ მოთხოვნილე-
ბის დასაკმაყოფილებლად.

მდგომარეობა მდაბიო ხალხისა და მოსწაფე-
ლეთა თავისთავად ცხდია.

მოსწაფელს, მაგ., ქართულ თეატრში მაშინ
ეძლევა ბილეთი, როდესაც ლოკები გაუყიდა-
ვი რჩება. საზოგადოების ეს ნაწილინი-კი ჩეხს
იმდენ შეადგენენ და ამიტომ საჭიროა მათზე
მეტე მზრუნველობა... უნდა საქმით დაეუმტ-
კიცოთ, რომ იგინი გერვი-კი არა, არამედ
სრულ უფლებიანი წევრნი არიან იმ დიდებუ-
ლის საკურთხევლისა, რომელსაც წმინდა ხე-
ლოვნების ტაძარი ეწოდება.

თეატრის ბელის გამგეთ უეჭველია ამ გა-
რემოებას ანგარიში უნდა გაუწიონ და ეცა-
ლონ ამ ნაკლის თავიდან აცდენას: იაფ-ფა-
სიანი ადგილები მოემბატოს, მოწაფეთათვის
მუდმივა ადგილები დაწესდეს და, საზოგადოდ,
თეატრს ის ნაკლი მოაშორონ, რაც შენიშნულ
იქმნა ახლის წარსულში.

ამას მოითხოვს საქმის სარგებლობა, სამართ-
ლიანობა და ჩეხი თეატრისადმი სიყვარული...

ტ-ს

კვლავ მიყვარხარ, კვლავ თაყვანს გცემ,
როცა გისმენ, აღფრთოვანებულს,
და ვუყურებ შენს თვალებში
ღვთიურ ცეცხლსა, გაბრწყინებულს!

მამინ მხდალი და უძლოური,
კვლავ მხნევედები, ძლიერდები
და, უბრალო მიწის შვილი,
თვით ცოურთა შეფედები.

წმინდა გრძნობით აღზნებული,
ჰფრენ ოცნების სამთავროში;
ვერა ძალა ვეღარ გობრკავს,
ვერც სივრცესა და ვერც დროში!

წინ გეშლება მთლად ცხოვრება
თვისს სინათლით და წყვილიდით
და ბუნებაც გულსა გინსნის
თვისს სიურთფე-სილიდით,

და შენც; ვითა შემოქმედი,
ჰქმნი ახალსა სულსა სამყაროს,
წამს საშინელ—სიხარულსა,
წამს მომხიბვლოდ—სანეტაროს.

ხან უწყალოდ სამარცხვინო
ბომზე აკრავ უღირს შვილებს,
ხან გვაბარლებ დაჩაგრულთა
და გვაყვარებ რჩეულ გმირებს!...

კვლავ მიყვარხარ, კვლავ თაყვანს გცემ,
როცა გისმენ, აღფრთოვანებულს;
როცა ვხედე შენს თვალებში
ღვთიურ ცეცხლსა, გაბრწყინებულს!...

თეატრის გამგეობა და

სცენის მოღვაწეთა საყურადღებოდ

სცენაზე მოღვაწეობის ყოველმა მსურველმა უნდა გამოგზავნოს თავისი სურათი, ცნობანი: რავდენი წლისაა, სად მიუღია სწავლა-განათლება, უთამაშია როდისმე სცენაზე თუ არა, რა ხასიათის როლში აპირებს გამოსცადოს თავისი თავი. ამ ცნობათა წარმოდგენის შემდეგ დაენიშნება ქალს ანუ ვაჟს ორი გამოსაცდელი წარმოდგენა და თუ ორივეში, როგორც მაყურებელზედ, აგრედვე პრესის წარმომადგენლებზედ ჯეროვანი შთაბეჭდილება მოახდინა, სამუდამოდ დასწამო ჩაირიცხება სცენის დაწყების დღიდან, თუ, რასაკვირველია, ზემოხსენებული პირის პირობებს გამგეობა ხელსაყრელად დაინახავს. გამოსაცდელ წარმოდგენაში გამგეობა ვერ მისცემს ტანისამოსს, თუ ეს ტანისამოსი ჩვეულებრივი ანუ ევროპიული არის და თუ ისტორიულია, მაშინ გამგეობის ვალია. აგრედვე ვერ იპირებს გზის ხარჯს გამგეობა, თუ ეს ქალი ანუ ვაჟი არ ემოდგა სათეატრო ასპირანტისათვის. ამას იმიტომ ვწერ არამე ძალიან ხშირად გამგეობისა და ამ ხალგაზრდა მსახიობთ შორის იბადება უხერხული მდგომარეობა: მოდის ახალგაზრდა მსახიობი და გამგეობას უცხადებს: „მე ვგრძნობ, შესანიშნავი არტისტი ვიქნები!“ ანუ მოიყვანს ვისმე ნაცნობს, რომელიც უმოწყობს „დიდი ნიჭის მქონიობას“. გამგეობაც, მოტყუებული ამ მსახიობის მეტის მეტად გაბედული, რიხიანი ლაპარაკით და უფრო ხშირად-კი გარეგანი შეხედულებიბით, უნიშნავს ისეთ ჯამაგირს, როდისმე მესამედიც თვით სახელ - განთქმულ ძველ არტისტებსაც არა ჰქონიათ. უკერვენ ტანისამოსს, უნიშნავენ გამოსაცდელ წარმოდგენას, — განა ერთს — სამს, ოთხს, — ზედიზედ და ბოლოს რა გამოდის: ეს თავგამოდებული ვებატონი ანუ ქალბატონი სცენაზე ისეთ შთაბეჭდილებას ახდენს, რომ მერე ნამდვილი არტისტების კარგ წარმოდგენასაც ხანგრძლივი დრო სჭირდება იმ საღამოს წამებით გათახსირებული ხალხის ნდობის მოპოვებას. რათა, რისთვის, რათა ჰკარგავს გამგეობა ამისთანა წარმოდგენებზედ ან დროს, ან ფულს და მეტადრე რად აფრთხობს იმ ხალხს, რომელიც შესაძლოა გაკვირვებით აწუღდის თავის წველილს სცენას, რომ ხელი შეუწყოს მის ავადგებას. თუ

იმას იტყვიან, სურვილი გვაქვს კარგი მსახიობი მოვიპოვოთ. განა ეს სურვილი ვერ შეუძლია აღსრულებასში მოიყვანოს იმ უფლებით, რომელიც სათეატრო წესად არის შემოღებული: ჯერ გამოსცადოს და მერე ჯამაგირი ღირსების დაკვალიდ დაუნიშნოს. მოიგონებო 1908 წლის სეზონი. რითი იხელმძღვანელო პატივცემულმა გამგეობამ, როდესაც ჯამაგირები დაუნიშნა ორ-სამ ისეთ პირს, რომლებიც არამც თუ არ მოეწონა ხალხს, არამედ მათ სახელს ახლაც შიშით მოიგონებს ხოლმე. რომ შმისთანა უხერხული მდგომარეობა გამგეობამ თავიდან აიცილოს და მძვედ დროს არ დაკარგოს, იქნება, მართლა გამოსადეგი მსახიობი, სკიპროა ეს წარმოდგენა იყოს უფასო, შინაური და არა საჯაროდ, რომელზედაც უნდა მოწყვეულ იქმნენ მკოდენე პირნი თეატრისა და ხელოვნებისა, მწერლები, არტისტები და როდესაც ეს პირი მაყურებელთა აზრით ჩათვლება გამოსადეგ მსახიობად, მხოლოდ მაშინ უნდა გამოუშვან სცენაზე. მანამდის-კი არავითარი უფლება არა აქვს გამგეობას ფულიც გადახდევინოს საზოგადოებას და წამებაც მიუსაჯოს, როგორც არა ერთხელ მომხდარა ჩვენი თეატრში: სადაცღი თამაშით მობეზრებულმა მაყურებელი ან ღრმა ძილს მისცემია ან შუა წარმოდგენიდან წასულია.

ზარზან და ზარზანწინ ბარე რვა-ცხრა პირი გამოსცადეს საჯაროდ და მათში ბევრმა არ ივარგა. ვინ ამბობს, გამოსაცდელი წარმოდგენა ყველას უნდა მიეცეს, მაგრამ შინაურულად და არა საჯაროდ. ამ რვა-ცხრა პირზე წავიდა დრო, დაიხარჯა ფული, დაფთხა ხალხი და რა შეგვემატა: მარტო საყვედური და ხარჯი ბარე ას თუნამდე.

ბოდიშს ვიხდი პატივცემულ გამგეობასთან, მაგრამ საზოგადოების - მიერ ამორჩეულმა და ყოველგვარი ნდობით აღჭურვილმა პირმა ძალიან თავაზიანად და დიდის დაფიქრებით უნდა გამოიყენოს ეს ნდობა და ასე ადვილად არა ფლანგოს საზოგადოების-მიერ შეწირული ფული. მე ქართულ წარმოდგენიდან შემოსულ ფულსაც შეწირულს ვემახი, რადგან მეტი წილი ჩვენი წარმოდგენებისა უფრო პატიოტულ გრძნობას აკმაყოფილებს; ვიდრე ესტეტურს.

მარიამ მიხ. საფ. აბაშიძისა

მორის მეტერლინიკი და თეატრი*)

მორის მეტერლინიკი მამამთავარია ახალის ფილოსოფიისა. მან შექმნა ახალი კოსმოლოგია, დაგვანახა თანამედროვე ადამიანის სულის კვებობა, მისი მისწრაფება პიროვნების გათავისუფლებისაკენ, მისი უძლიერება ობიექტივთან ბუნებასთან, სამყაროსი სასტიკი კანონებით ბრძოლაში და ამ უძლიერების მიზეზი. თანახმად თავისი ფილოსოფიური თვალთ-სახრისისა იგი მოსთხოვს თანამედროვე თეატრსა და პოეზიას ახალ პრობლემებს. მეტერლინიკის აზრით უზენაეს სამყაროსთან სულის პირველყოფილი დამოკიდებულება წარმოადგენს სიმშვენიერეს; ამ სიმშვენიერის შემქმნებით უახლოვდება ადამიანი სამყაროს საიდუმლოებათ. ამიტომ მისი აზრით, მხოლოდ ის ხელოვნებაა ქეშმარიტი ხელოვნება, რომელიც მრავალ მოვლენათა შორის შენიშნავს სულის არსებობას, რომელიც ადამიანის თვითუღეს ყოველდღიურს ნაბიჯში დაინახავს სულის არსებობის გამოხატულებას. რასაკვირველია, ეს აზრი წარმოადგენს იდეას ახალ ხელოვნების შესახებ, იმ ხელოვნების შესახებ, რომელსაც ცხოვრების მოვლენათა ასაწინ-დასაწინად, მათი მნიშვნელობის გამოსარკვევად ხელთ ექმნება ახალი კრიტერიუმი. ძველი ხელოვნება პირველ პლანზე აყენებდა ღირსშესანიშნავ ფაქტს. ახალი ხელოვნება უარყოფს ამ გარეგანს კრიტერიუმს და პირველობას უთმობს იმ მოვლენათ, რომელშიაც გამოსკვივის სულის არსებობა, ამ არსებობის თავისებური კანონები. ამ მხრივ ადამიანის ყოველდღიური ცხოვრება უფრო დიად სიუჟეტს წარმოადგენს ხელოვნური მხატვრისათვის, ვიდრე ღირსშესანიშნავი, თუნდაც ისტორიული ფაქტები. ახალი პოეტი, რომლის მიზანია დაგვანახოს სულის არსებობა, დაგვანახოს უხილავი არსება თავისი გვირგვინისა, სწერს დრამას, რომელსაც აქვს თავისი ლოგიკა, მოვლენათა თავისებური განვითარება. ხშირად ყოველივე ის, რაიც მატერიალურ გარეშე ბუნებისათვის ღირსშესანიშნავია, შეუმჩვენვლად რჩება სულს, მის არსებობაზე არავითარი გავლენა არა აქვს. ამასთან ერთად ხშირად სული განიცდის ისეთს ძლიერ

ძრწუნებას, რომელიც უხმაუროდ, უფეხტოდ ჩაივლის ხოლმე ჩვენს გარე-ცხოვრებაში. მეტერლინიკის აზრით, ტრაგიზმი ჩვენს ყოველდღიურ ცხოვრებაშია, და ამ ტრაგიზმს მტრითვისტომობა აქვს ჩვენს არსებობასთან. სმირკველი ამ ტრაგიზმისა არ არის მატერიალური და არავითარი დამოკიდებულება არა აქვს პსიხოლოგიასთან. ამიტომაც ამ ტრაგიზმის ჩვენება არც ისე ადვილია: ადამიანი მას უნდა სწვდებოდეს უსაშუალოდ, გრძნობით. აქ საქმე ერთი არსების მეორესთან ბრძოლაში-კი არ მდგომარეობს, არამედ ერთი სურვილის მეორესთან, ვნებასთან მოვლენობის სამარადისო ბრძოლაში. საქმე ის არის დაგვანახონ, რა არის საკვირველი ცხოვრების უმნიშვნელო ფაქტში. საქმე ის არის, დაგვანახონ სულის არსებობა დაუბოლოებელ სამყაროს გულის სიღრმეში. საქმე ის არის, გვაძლიონ გრძნობისა და განების ჩვეულებრივ საუბარში გვესმოდეს დიდებული დაუსრულებელი საუბარი სულისა ბედისწერასთან. საქმე ის არის, გვაძლიონ თვლი ვაღვენით ადამიანის არსების დაუსრულებელ, შავბედიტ ხეტიალს, იმ არსებისას, რომელიც ხან უახლოვდება თავის ქეშმარიტებას, თავის სიმშვენიერეს, თავის ღმერთს, ხან შორდება მათ. დიახაც, რომ არც ერთს თანამედროვე ესტეტიკოს არ აღუნუსხავს სიმბოლიურ თეატრის პრობლემები ასეთი მოკლე, მაგრამ მარტივი ფორმულით. არ აღუნუსხავს ასე მოკლედ არსებითი განსხვავება ძველსა და ახალ დრამათ შორის. ძველი ტრაგიკული პოეტები გვიხატავდენ, „ერთი არსების მეორესთან“, სურვილების ბრძოლას, სამარადისო კონფლიქტს ვნებასა და მოვლენობის შორის. ახალმა ტრაგედიამ უნდა დაგვანახოს არსებობა სულისა. მან უნდა მეორე ადგილი დაუთმოს გრძნობასთან განების საუბარს, პირველობა უნდა მისაკუთროს ბედისწერასთან სულის საუბარს. ეს საუბარი არის ვადაცემა ჩვენი სულიერი მდგომარეობის, რომელიც ინდივიდუალურია და ვერ გამოიხატება ყველასთვის საერთო ენით. ძველი დრამატურგები მხოლოდ ოდნავ ეხებოდენ ჩვენს სულიერ მდგომარეობას. მათი კონცეპტია ვერ ვასცილებია „ცხოვრებას საშინელს და ცხოვრებას წარსულს“. ეს არის მი-

*) Коган, Зап.-Евр. Лит. III

ზეზი, რომ ჩვენი თეატრი ანაქრონიკულია. ეს არის მიზეზი, რომ ჩვენი დრამატული ხელოვნება რავედნიმე საუკუნეთი დაქვეითდა, დაქვეითდა მაშინ, როს მუსიკა და მხატვრობა გამარჯვების სურვილით განცხოველებული მიიწევს წინ ამ ხელოვნებათ დადასტურებს ფაქტს, რომ „ცხოვრებამ დაკარგა გარეგნობაში, შეიძინა სიღრმეში“. ამიტომ არის, რომ თანამედროვე ხელოვანი მხატვარი აღარ ხატავს რომელიმე მხედართმთავარს მარიუსს, ჰერკოვ დე-გიზის მკვლელობას. აღარ ხატავს, რადგან მკვლელობისა და მასზე აწეულ გამარჯვების პსიხოლოგია ელემენტარულია და განსაკუთრებული, რადგან საშინელების უაზრო ხმაურობა ამკვდარებს გულის სიღრმინად აღმონახტეს ჩემ ხმას, არსებათ და საგნების იდუმალ ხმას. თანამედროვე ხელოვანი დახატავს „აბიზინებულ მინდორზე განმარტოვებულს ოდას, ღია კარებს, უძრავს სახეს, უძრავს ხელებს. ეს მარტივი გამოხატულება შევქმენს ჩვენ რაიმე ახალს, და ეს შენაძენი არასოდეს არ დაიკარგების“...

მეტერლინი უკმეხად რაყდება თავს ტრაგედიების იმ დაწვით, რომელიც არ დალატობენ ძველი სკოლის ტრადიციებს და ავციწერენ ბოროტ-მოქმედებათ, მკვლელობათ და ღალატს, საზოგადოთ მას, რაც სულს უტკობდა ჩვენ წინაპართ-ბარბაროსებს. ვით მეტერლინი ხან და ხან რეალისტობს: მისი აზრით ხელოვნების ფორმები უნდა აკმაყოფილებდეს თანამედროვე საზოგადოების მოთხოვნილებათ და გემოვნებათ. ამ ფორმებში არასოდეს არ მოიპოვება აბსოლიუტური სიმშვენიერე. ახალი თეატრი არის ხელოვნური თეატრი, ვინაიდან, ჩვენი ცხოვრება მოშორებულია სისხლს, წივილ-კივილსა და დაშნებს; ადამიანთა ცრემლები კი უტყვარიან, უხილავნი, თითქმის სულიერნი“. ძვირფასი თვისება მეტერლინიკისა გამოიხატება სწორედ ამ გულ-ახილ საუბარში. ეს გულ-ახილობა ნაადრევი სიმკრამია ნეორეალიზმისა და მეცნიერულ თვალთსაზრისის გამეფებისა. რომ ჩვენი ცხოვრება მოშორებულია სისხლს, კვილსა და დაშნების ტრიასს, ეს სოციალურ ცხოვრების ფაქტია, რომლის რეალური მიზეზთა აღმოჩენა არც ისე ძნელია. ეს გულახილობა მეტერლინიკისა იმ ქეშარი-

ტების დადასტურებაა, რომ სოციალური ურთიერთობის ხასიათის შეცვლასთან ერთად შეიცვლება ის ატმოსფერაც, რომელშიც ჩვენს არსებობას სდევდა სისხლი, კვილი და იარაღი. მაშინ თეატრიც ზურგს არ უჩვენებს ხელოვნების ძველ ფორმათ: იგი დაუბრუნდება მათ. თუ მეტერლინიკი თავის ფილოსოფიურ სისტემაში გვითითებს საზოგადოების მოთხოვნილებასა და გემოვნებაზე, იგი ძირს უთხრის აბსოლიუტურ სიმშვენიერის იდეას. მისი აზრით ხელოვნება წარმოადგენს თანამედროვე საზოგადოების გრძობათა, შემეცნებათა და გულისხმადების ოტებას. იგი ეთანხმება შესახებლობის პრინციპს. აშკარა, საკითხი— თუ რომელი ხელოვნება უკეთესი, ძველი თუ ახალი,— იფუშება თავისივე. შექპირის თეატრი ისევე კანონიერია, როგორც მეტერლინიკის თეატრი, ვინაიდან ერთიც და მეორეც აკმაყოფილებს თავის დროის რეალურ მოთხოვნილებათ.

რასაკვირველია, ამგვარ დისონანსს, ერთი მეორის მოწინააღმდეგე ორი მსოფლმხედველობის კოლიზიის იშვიათად შეხვედრით მეტერლინიკის ფილოსოფიასა და ესტეტიკაში. ამ ფილოსოფიის საზოგადო ტონი გვაძილებს ვივიქროთ, რომ მეტერლინიკისათვის ახალი თეატრი ნაკლებათ წაროადგენს თავის დროის შესაფერ თეატრს; ეს თეატრი არ წარმოადგენს გონებისა და ზნეობის თანამდროვე მდგომარეობის ოტებას. მისი აზრით ეს თეატრი უპირველესად ყოვლისა სამარადისო ცხოვრებისაკენ მიმავალი გზაა. იგი უზენაესის წინდახარებაა. იგი არის აბსოლიუტურის კოსმოსის საიდუმლოების და სულის უსილავი ცხოვრების გამოაშკარავება, შეთვისება.

ძველი ტიპის პიესები არ აკმაყოფილებენ მეტერლინიკს. როდესაც მათ სცენაზე ხედავს, იგი დარწმუნებულია, რომ რავედნამე წამს, საათს იგი თავის წინაპართა შორის ატარებს, რომ ამ წინაპრებს ცხოვრების შესახებ ჰქონიათ რაღაც მარტივი, უაზრო და ხამი წარმოდგენა, რომელსაც იგი ეჭვსაოდეს ვერ შეთვისებს. „მე ვხედავ ამ მოტყუებულ ქმარს, რომელიც კლავს თავის ცოლს; ქალს, რომელიც სწამლავს თავის მოტრფილეს; შვილს, რომელიც ეძიებს მამის სისხლს; მამას, თავის

შვილების მკვლელს; შვილებს, თავის მამის მკვლელებს; მოკლულ მბრძანებელთ; გაუბატონებელ ქალწულთ და დატყვევებულ მოქალაქეთ. რა ბუმბერაზობაა, ტრადიციული, აშენებული სისხლზე, ცრემლებსა და სიკდილზე! "... ასეთია ძველი თეატრი, რომელსაც არ ძალუძს რამე ამცნოს მაყურებელს, რადგანაც არსნი გამოყვანილნი სცენაზე, შებოქილ არიან შაბლონიური, ძალით შთანერგული იდეთი; ისინი ისე არიან გატაცებული ცხოვრების გარეგან გამოხატულებით, ვნებათა ღელვით და გრძნობათა თამაშით, რომ ვერც-კი ამჩნევენ, როგორ სთვლენ მათი სული. და ან რა უნდა უთხრას, ამცნოს მაყურებელს კაცმა, რომელიც ვერ იცის სიცოცხლისათვის, ვინაიდან იგი ფიქრობს მოწინააღმდეგის ან სატრფოს მოკვლას". ჰამლეტი გაცილებით მალა სდგას ოტელიოზე, როგორც კაზმული ხატება. ჰამლეტი არ მოქმედობს, ამიტომ მას ბევრი დრო აქვს სიცოცხლისათვის. ოტელიო არ ცხოვრობს. უმაღლესი, ყოველ-დღიური სიცოცხლით, ვინაიდან იგი **გვაჯიანია**. ოტელიო წარმოადგენს ნაყოფს იმ ძველის შეცდომისას, ვითომცა ადამიანი მხოლოდ მაშინ ცხოვრობდეს აზრიანისა და ღამაში სიცოცხლით, როდესაც მას ფლობს რომელიმე მძლავრი ვნება. დიახაც, მოდერნიზმის მესვეურს მეტერლინკს არაფერად უღირს "გონებისა და გრძნობის საუბარი". ახალს თეატრს იგი სულ სხვა პრობლემებზე უფითებს: "მე მოვედი თეატრში; იმედი მქონდა ვნახავდი რასმე იმ ცხოვრებიდან, რომელიც დაკავშირებულია თავის მშობელ წყაროსთან და საიდუმლოებასთან; ამ უკანასკნელთ მუდმივ შესანიშნავ-კი მე ჩემი საკუთარი ძალი და ღონე არ შემწევს, მე მოვედი თეატრში. იმედი მქონდა, ერთს წუთს მაინც დაესტკებოდა ჩემი ყოველდღიური ქვარტლიანი არსებობის სიღამაშით, მისი ბუმბერაზობით, მისი მნიშვნელობით. მე იმედი მქონდა შევნიშნავდი, აღმოვაჩენდი ვისღაც მუნყოფას, რომელიმე ძალს ან ღვთაებას, რომელიც ჩემს ოთახში ჩემთან ერთად ცხოვრობს. მე მწყუროდა, მენატრებოდა რაღაც სანეტარო წუთები, თუმცა დარწმუნებული ვიყავი, რომ ამგვარ წუთებს მე განვიციდი ჩემი ცხოვრების ყოველ უმნიშვნელო საათში... მაგრამ ამაოდ! სცენაზე ვხედავდი კაცს, რომელიც დიდ ხანს მეგებასებოდა, რატომ არის ის ასე გვაჯიანი, რათ უპასუბს შხამით სიცოცხლეს სხვებს ან რათ იკლავს თავს..."

დესბანე ივანიძე
ქუთაისის თეატრის მოხაზობქალი

მსოლოდ ბუნება

1

ნუ მომაგონებ, ჩემო ღვთაებავ, იმ ნეტარ ღიმილს, იმ სავსე ღამეს: ვერ ვეღირსება ბედნიერებას, ვერ ვეღირსები კვლავ იმ სიამეს, ვერ ვეღირსები კვლავ იმ გვარ კოცნას, ბურუსში ხვეულს ტკბილს და მომზიზღავს. ნუ მომაგონებ დაკარგულ ედემს, ნუ მომაგონებ ჩემს შავზნელ საფლავს!

2

შენს თვალებში სიცოცხლე კრთის ტკბილ-ნეტარი, მოკამკამე, ხან ნათელი, ვით დღის შუქი, ხან შავ-ბნელი, როგორც ღამე. მე კი, ტურფავ, საფლავი ვარ, გულ-ცივი და მარტოდ-მარტო... არ-რა მატკობს... არც მსურს ვისმეს გულის ფიქრი განუშარტო.

3

ღამეა.. ცელქი ნიაგი დაჰქრის... მთვარე ღიმილით მესაუბრება; "შენ შეგითვისებს, სულით ობოლო, მხოლოდ ბუნება.. მხოლოდ ბუნება!" რითმების გუნდი ვარს მომხვევია, ყვავილი წყნარად მეჩურჩულება: "სულით ობოლო.. შენ შეგითვისებს მხოლოდ ბუნება.. მხოლოდ ბუნება!"

ჯიოკონდა

რა აკლია ამ ქალს?

მშვენიერება! რასაც პოეტი ამკობს, რაზედაც მხატვარი ოცნებობს, რაც ჰქმნის მომღერალის გულში წარმატაც პანგებს—ყველაფერი ერთს სხეულში შეუტყობია ბუნებას. ბავშვობისას ტყეილა არ დაკავდათ დილ-დილობით გაფურჩქნილ ბაღში სასიეროდ, შუადღით მუზეუმების დასათვალიერებლად, საღამოს ტყეილა არ უსმენდა მომღერალთ! სურნელება ბაღის, სინაზე მართლვარე ხმის, მიხვრა-მოხვრა ქანდაკების შეუსვამს, შეუსისხლობორცვბია.

მაშ, რატომ, როცა წყნარად შევალე მთაბის კარებს, ფიქრებში გართულს დავინახე? თავი ხელზე დაუყვრდნია, და გადაშლილი წიგნი ფურცლებს გადუშული რჩება...

შეძლებულათ ცხოვრებენ.

ქმარი თავს ევლება. თვითონ კი... აი ამას წინათ სილამაზით განთქმულმა ვაჟმა დაუპირა გაარშიყება; ქალმა დამკინავის ღმილით ჰკითხა: იცით, რამდენი წერილი ვარდება ფოსტის ყუთში ადრეს არეული? ასეთს წერილებს ხევენ, ბატონო.

ყმაწვილმა ვერაფერი უპასუხა, შყერთა და სამუდამოთა ვაშორდა.

საზოგადოებაში მიანცა და მიანც არ უყვართ, მაგრამ პატივს ვერ აკლებენ, რადგან ღრმად ნაგრძნობს და გამჭკრიახად ნაზრევს ლაზათიანად გამოთქვამს ტკბილის ხმით ოთხ-ხუთ ენაზე. მოწყენა შგენის, ღიმი უხდება. როცა საზოგადოებაში გაერევა უნებურათ იპყრობს ყურადღებას, და გაისმის კითხვა-ძახილი: ვინ არის? დღეს ჩვეულებრივზე უკეთესია.

მაშ, რა აკლია ამ ქალს?

ერთხელ ქეშმარტების მიუხვეწელობაზე გამოცეხას.

— მართალი გითხრათ, დასაბამი და მიზანი არ მიინტერესებს! გადაჭრით მიპასუხა ქალმა. რაც საჭიროა დღევანდელ ცხოვრებისთვის, რაც ამშვენებს და აკეთილშობილებს ცხოვრებას—ისაა სანუკვარი ჩემთვის.

ამ ქალს ყოველ საგნისთვის გადაწყვეტილი პასუხი აქვს, უკვე ნაფიქრი.

სილატაკე-სიმდიდრეზე, მათ წინააღმდეგობაზე ჩამოვარდა ლაპარაკი.

სილატაკე-სიმდიდრე ძნელი ვასაზომია—შენიშნა ქალმა. ვინ უფრო მდიდარია და ვინ უფრო ღარიბი ვერ ვაზომავთ, რადგან ერთს შეიძლება იმდენს ბედნიერებას ვერ მისცემს ოქრო და ბრილიანტი, როგორც მეორეს თაღლითი და ჩითის კაბა. საჭიროა მხოლოდ, რომ ადამიანს სურვილის მისაღწევად ყოველი ძალისა და ნიქის ხმარება შეეძლოს—ეს იქნება სიმდიდრე. კაცობრიობა ნელ-ნელა უახლოვდება კიდევ ამ მდგომარეობას.

ქალი 27—28 წლისაა.

მაშ, რა აკლია ამ ქალს?

ერთხელ გაზეთში წაიკითხეთ პატარა შენიშვნა ჩვენი ერის გადაგვარებაზე, აღმოფხვრაზე.

საკვირველია—ჩაურთო სიტყვა ქალმა—ეს წუწუნი ჩვენი პატრიოტებისა. ბუნებაში ბრძოლაა. ერთი ერი, როგორც ერთი სხეული ირღვევა, მეორე იბადება. ხან ავთაა, ხან კარგათ. ჩვენი ერი სრულიათაც არ აპირებს აღმოფხვრას და გაცამტყვრებას, პირიქით მის სიმაჯაგზე, სიცოცხლის უნარზე დაღადებს ამ აუტანელ მდგომარეობის შედარებით ადვილათ გადატანა. ვალიაში სიკვდილზე ძახილი არც საჭიროა და არც მართალი.

დავსვირობდით. ვილაღ ღარიბი მასწავლებელი ქალი დავინახეთ. დაქანცული, გაცრეცილ ტანსაცმელში ჩქარის ნაბიჯით მიდიოდა, უსათაოდ, სახლისაკენ.

ვინაა?—დამეკითხა ქალი.

მასწავლებელი.

საწყალი!

—როგორ თუ საწყალი. ის არის ბედნიერი მის ხელშია ყოველ ჩვენგანის იმედი. პატარა ბავშვები არიან ხელოვნების, მეცნიერების, ბედნიერების და თავისუფლების მქედელნი.

— მაგის მუცელში-კი შიმშილი ბუდობს და ტანს სიცივე სწურავს! ავდებით მიპასუხა ქალმა.

— იქნებ ახლა ღვიძლ პაწისთან მიიჩქარის.

— მით უარესი.

ჩვენი ხატების შექმნა არაფერია?!

— Личияя ныза! მომიჭრა სიტყვა ქაღობი.

რა აკლია ამ ქალს?

სასამართლოში ვიღაც ქალის არა ჩვეულებრივი დანაშაულებია ირჩეოდა.

მივედი ჩემ ნაცნობ ქალთან. მეტად მოწყენილი და აღელვებული იყო.

— დასჯიან? დამეითხა ქალი.

— უსათუოდ!

— ვეჭილი ცული ჰყავს?

— არა, კარგი, მაგრამ საქმე ნათელია.

დაუსჯელი ვერ გადარჩება! მოტივი დანაშაულებისა-კი გაუგებარია!

— ძლიერ ვასაგებია, ბატონო! მოსწყინდა ქალს მუდმივი სიწმიდე, მოსწყინდა ერთი და იგივე სიტყვა, წმინდა ფანჯრები და ზრდილობიანი სიტყვები. მოსწყინდა მოლაქული იატაკი და ფერადებით შეღებილი ჭერი. მოსწყინდა წმინდა ზეწარი და დაკანონებული წმინდა ამბორი ქმრისა; წმინდა და დაკანონებული, მხოლოდ ჩუმი, ამბორი საყვარლისა— ეძებდა ერთს უეცარს ამაღლელებელს ნახტომს... უფსკრულისა და ჯოჯოხეთის შუა ბაწარზე გავლი სურდა... და კიდევ ის-კუბა.

— აა, შენ აღელვებით ლაპარაკობ. ახლა ვიცი რაც გაკლია.

6. ლორთქიფანიძე

შ თ ა მ ე ტ ე დ ი ლ ე მ ა ნ ი

(ლისოვსკის ლექციების გამო)

დრამ ინდოევლავიზში, მისწრაფება ზიროვნების შესწავლისკენ, უოველიეუ ზტორატეტან გუდენისა და რუტინისკან გათავისუფლების ცხოველი სურვილი—აი მოტარნი თანამედროვე მსოფლიო ლიტერატურისა. რამ დაბად ასეთი განხეთქილება კოლექტივის და ინდოევლუუმს შორის, ასეთი სპეკდრო-სსინცოტხლო ბრძოლა გონებას და სულის შორის, რამ აიძულა ადამიანი უარყვოს თანამედროვე სოციალური არსებობის ფორმანი და სსოებით სსესე თვალა მიეპუროს თავისუფალ ზიროვნების აღთქმულ ქვეყნისათვის? ამ საინტერესო კითხვის აღსნას გაგვიადვილებს დასავლეთ ევროპის ლიტერატურის ევოლიუციის განხილვა. უოველი ეპოქის

ლიტერატურა მჭიდროდ დაკავშირებული უოფილა ცხოვრებისა; მს აუოტია თანამედროვე სასოციალუბის გულის ნადები, განზრახვანი, სურვილნი, მისწრაფებანი; მს შუედკენას ჯამი ადამიანის დასრულეებულ წამების, ტანჯვის. მს მოუგრაგებია ადამიანის ცრუმლები და დრამ სუედის ნადეულად გადაქცევილა. გარნ ეს გალეული ნადეული ცხოვრების მწესობის არსილდეს არ აძლედა ადამიანს სსოწარყვევითლებს უფლებას. არ ჰქონდა ადამიანს სწეობრივად უფლებს უიშედობის წყუედადში გაეტრებიანის თავისი უფერული ცხოვრება, ვინაიდან მთელი სუუერობის განმავლობაში იტყდებოდა, უფლიბებოდა ადამიანის გონება; სმყარობის სიადუმლობათს ეხლებოდა რიდე და მტენიერება მიუძღენიდა კანცობობობს სულაერი, სწეობრივი და გონებრივი განახლების ტეპმს. მაგრამ დაჰტარ სათამ! სოფრანგეთის და სოფრანგეთიდან მთელ ევროპას გადაყვარ რევოლუციის წითელი აწრდილი და ჩტარ ეს აწრდილი კარდაიჭტ მრისხსე ქარიშხლად. ინგრეოდა ძველი, შენდებოდა ბუნდოვანი ახლა... წუეროელს დამორგუნეგელს, წუეროელს შემოქმედებითს ვერარა აკმუოფილედა: უოველიეუ ახალი თვის სთავეპოეუ დაფავდა სუდს. აჰარადებოდა გონების უძღერება ადამიანის განმანახლებლის რილში. აჰარადებოდა ამ გონების მიერ ნამობი მტენიერების უძღერება უფლეულ, კარდეულად კანონების მოკანახის რილში. ძველი დოგმატები, ძველი ტეშმარატება კარგავდა ძალას: ადამიანის მიერ გაღმერთებული კერებები უსწერულში სვევოლენ... ბუნდოვანად გრძობდა ადამიანი, რამ მისი სული მისწრაფეოდა რადე უცნო, განუზომელ სიერცისკენ. აჰარად გრძობდა ადამიანი, რამ მის და ამ უცნობ სიერცის შუა ძვეს ჩვენი ჯვარტლიანი უოველიდობური ცხოვრება თავის სიერუთა და ზირმოთიებობი, გამიედა წუედადი, წუედადი სმინეული... სდიანს ძილს მიეც გონება... გამიეებულ წუედადის შვეს ფონრე მხოლოდ სმში მთეურეუ ცენტლად-ლა მისჩანს. მხოლოდ ეს კანდელნი-და ამტეიგებურ ადამიანის არსებობის და ამ არსებობის გამოსატრელებს. ვერტრეა გიოტესი, რეხე შტობრაიანის და ჩაილდ-ჰანდელი ბაიონისა—აი, ეს სსში მთეურეუ ცენტლად. ეველა ამთ დანახეს თანამედროვე კულტურისა, ცეაილიზაციის უვარგისობა, სიერრუ. ეველ ამთ განიცადეს მძღავერი სულაიანი ტრანგედა. სოლფ თითოეულმა მთიგანმა გამიხვას განსუაუთრებული სსშუაფობ თავის სუედის და უიშედობის დასთრეუნეგად. ვერტრემს მიატრავა ქალა-

ქის ცივილიზაცია. იგი განმორდა ორზღრ ადამიანთა სრფავს და თავი შუაზრს სიფელის სელუსელუბელ წმინდა ბუნებას. რწკმ უფრო ადამიანის-მფორ შუქწმინდი ცივილიზაცია. მან დასწკველა კაცობრიობის ბუდი და ველურ სფლში ჰმბოვა მშუიდი ნაყო-სკუუდუი. ჩიილ-ჰნრილდმც მიაჩნება თავი თანამუდრობეუ ადამიანს, სხობაკაბობრეუ ტრადიციებს; აზრის მინობას, დასმულობას. მან მიაშურს ზღბრუდ აღმოსავლეთს. მის აცნობეულებდა იმედი, რომ იმ ჰმბოვდა ადამიანის კულტურის ავავს; სსიარკველს...

დროთა ბრუნვამ დაგვიანლბოვა ეს კანდელები და მით ცოტათი მანც შუასესტა გამუფებუელი წველი-ადი. კასიფუნელის ამომავლი მზის შუქსე ჩვენ ვხედავთ, რომ რწეუ კადმეკუელა დინ-ფუნანდ, ადამიანის ბუდის წვევა გაღმცვეულა კაცობრიობისდამი გამოუთქმელ მსუღვარებად. ჩიილ-ჰნრილდს უბოვია თავშუსხვანი ადამ მცეკვეიხის სამშობლოს და კაცობრიობისდამი კანუნსახდურელ სიყვარულში. სხელთ ვერტურის მუშკვიდრები დაბრუნებთან მეცხე-რებს, შუქწმინათ მისთვის ახლი ელფერი. ასე თუ ისე ადამიანი „სსქმანობდა“. ძლიერდებოდა ბრძოლის სურვლი, დაწერვის და აღშენების წვერავალი...

კახსლდა ბრძოლა. 48 წ. ამოვარდნილი ქარი-შხლი მასწასთან გასწორებას უბირება წვეულ ქვე-უანას. საყუვნობით შუითიხნილი ბაწეურება უკას-კხელად ებოტინებოდა ადამიანს თავის გამვალ-ტეუკუ-ბულ სულბით. სიღოთ ვინ თიფეებდა, რომ ეს ადამიანის უკანსკულ ბრძოლის კეიჩას კი არ ეყო, არამედ სფორანგთაის რეოლოუციის შუცდამის ნამ-თნი დაფავდენ სულს? და რომ ამ ნამითა სიკვიდ-ლონი ურთად კვლებოდა ძეკელი ვერბანც? ვინ მითი-ფიჭებდა, რომ ეს სიკვილად ძეკელის ვერბანას კანთბეური ეყო; რომ „ძალა დაბირგუნველი იმავე დროს არის ძალა აღმშენებელი?...“

ადამიანის ბუდის-წერის ცამ გამოადარა. კასკა-შს მთავრის შუქმ ვერ დაფორა ორი ახლი ვასკულა-ვის, ფერდინანდ ლასლასა და ფრიდრიხ ნიციუს მთვლიბება. თუ აქამდის აღკვებოდა ადამიანის გობება, რომელიც უნდა დამარცხებულყოთ, ფერ. ლასლას მთმღვრებამ გამოსკულა კოლექტიური სურვლი, სება. ადამიანის გულას სიღრმზიდან იღუბ-და ლასლი იღუბს და სტეორენიად მით დაუსრუ-ლებულ სამყარობის სიფრცემა. მას ადამიანის სული და გონება ჰმბონდა თავის იღვთა ბასისად.

სიღოთ ნიციუს გაბეღული აზრი, მისი არა-აღ-მირერი მსუღვარება თანამუდრობე კულტურისდამი,

მისი სესთაბუნებრივი სარკაზმი, მისი ოცნების ნა-ვარდი უნიადგოთ ეყო: არ იცა, რამ წარმოშობას ეს გაბეღული მთმღვრება და ზარობასტის ზიროფიება!.. „მისი აზრი მომავლობებს მებს მმცინვარებს, ერთის უფსკრულიდან მეორე უფსკრულისა-კენ გავარდნილს!..“ გრანობ მხოლოდ, რომ სწე-შემ უფრო კოლექტივი და გაადმერთა მძღვარი, თავისუფალი, სესთაბუნებრივი ზიროფება.

პეტრე ოუნკერი

(შემღებგი იქნება)

მდიდარი და ღარიბი

ეს მდიდარი უმაღლა,
სცა ნახავ—შემოგჩივლებს,
ღარიბი-კი უმჯღლა—
მშია; მშია!—შემოგპუივლებს,
მდიდარს, მაღა რო მოზანხოს,
უნდა ჰავა, სერირობა;
ღარიბს, მაღა რო დამარხოს,
უნდა გარჯა, მუშობო.
არ ვიცი, რა კანონია,
რა რივი და რა წესია?!
მე თუ მკითხავთ, კი გმონია:
ვისაც რამე უთესია,
პატრონია კი მდლის,
ღირსიც არის ლუკმა მქადის,
ვინც კი ემებს მუღამ მდას,
ის არც უნდა ჰამდეს ჰადას!...

თომა პუსა

ვუძღვნი გმოსანს

აპაქს

(თბილისში დაბრუნების გამო)
მორი, მხცივანო გმოსანო,
კვლად გაშაღე ალაში,
მოგვიმხატვობო, გვისმინე
ღვთისგან ნაკურთხი სალომი!..

რომ ჩვენს მდიდამოს ხრიოკსა,
ებკუროს წყარო ანკარა,
უწყოლოდ გადამხმარ ქვეყანას
ლხენით უმღერდე წყნარწყნარა.
სიბერემ „ჩიგაკაქუნა“,
შემოგებარა ჰადარა,—
მაგრამ არ შეღერკე მიანც სცემს
შენი „ღაფი და ნიღარა“!..

გ. შიხიანცი

შანტეკლერ

(განთიადის მომღერალი)

პიესა 4 მოქმედებად, ლექსად; **აღმოსად როსტანისა**

ა რ ძ მ ე დ ნ ი :

შანტეკლერ (შავი მამალი) კატა
 პატუ (ძაღლი) მამალი ინდაური
 შაშვი იხვი
 ფარშევანგი ინდაურის ქუკი
 ბულბული ხოზობი (დედალი)
 ქოტი ციციჩი
 ბუ თეთრი
 ჭინო მტრედის ფერი
 მებძოლი მამალი შავი
 მონადირე ძაღლი ყვითელი
 ფოსტის მტრედი ქოჩრიაჩი
 კოდალა ბებერი

მამალი ბატი, ყვერული, ვარიეტი, მამლა-
 ყინწა, სამი წიწილა, გედი, მამალი კატ-
 კატი, გუგული, ღამურა, მამლები, გომ-
 ბეშოები, დედალი ინდაური, დედალი ბა-
 ტი, თხუნელა, „სლაგვა“, ოზობა, აკაური,
 მტრედი, ზღვის ღორი, შინაური პირუტყვე-
 ბი ფრინველთ შესანახის ქოხისა, ტყის ნა-
 დირები, კურდღლები, ფრინველნი, ფუტბ-
 რები, კრაზანები, პრიკინები.

შესავალი

(გარკვეული რაკენი მოიხმის სამჯერ. ფარდა შეინძრება და მაღლა იწევა. ამ დროს დარბაზში ისმის ხმა-მალღად ყვირილი: „მოიცადეთ“ და თეატრის დირექტორი სავარძელიდან ორკესტრისაკენ გაეჭანება. ის წარმოსადგეი კაცია, შავად ჩაცმული. რამასთან მიიჩნებს და იმეორებს „ჯერ დრო არ არის“. ფარდა კვლავ დაეშვება. დირექტორი ხალხისკენ მიბრუნდება, ხელით დაკერძნობა სუფიორის უჯრას და ამბობს):

ღირ. შეჩერდეს ფარდა... ოჰ, ერთი წამიც, ჯერ დრო არ არის, რომ იხიხადო.

გულს ყური ვუგდოთ: იგი მძლავრად ძგერს საიდუმლოთ წინ იქ, შორი ახლო...

(უჩუქებს ფარდაზე)

რა რიგად მწველი დღევა ავციტანს, თვალს დაგვიბნელებს და სისხლს ავგიმიდრევს, ოდესაც ვისმენთ იღუმელს ჩოჩქოლს, მაგრამ კი ფარდა მაღლა არ იწევს.

გთხოვთ ნაზის ზღაპრით ღრმად განიშქვალოთ და სმენით მისწვდეთ, რაც თქვენ აქ ნახოთ.

(სიგნალზე ხმაურობაა. დირექტორი დაისრება და უურს უგაგებს)

აგერ ფეხის ხმა. ფარფატი ფრთისა...

ეს გზა იქნება, ანუ ბაღნარი.

(ფარდა შეინძრება. დირექტორი უფრის)

განა არ გესმით, ნუ ასწვეთ მეთქი...

(კვლავ დაისრება და უურს მოუგდებს ხმებს, რომ დიდ სექსიანდ მოასმის)

ჩხავილით მიჭფრენს... კაკატი არი.

ჰო, ეს ეზოა... მეუფე ველთა:

ძაღლით ყეფა ისმის და ხმა ხალხისა, თვალწინ გადგილით ნელ-ნელა სურათს, ხმებით შესდგება დღე სიცოცხლისა.

ზარის წკრიალი იქ, საღლაჩ ჩაკვდა.

მუნ სძოვს ციკანი... ბუჩქიც იქნება.

ხისა ფოთლებში გულ-წითელა მძღერს,

სწყურია შვება, თავისუფლება.

აგერ იქ მოსჩანს წნელის ვალია:

შაშვი ქახახებს ჩეველებრივად...

დანჯღრულ ეტლის და წყლისა ქურტლის

მძიმე რახრახი ისმის რიგ-რივად.

ფუტქვი ვართ თუ სოფლის წისქვილში:

აქქო რა რიგ ბრუნავს, ქრიალებს...

ეს ფარდულია. ანუ თავლაა.

ელარუნი ისმის... ჩაღა შრიალებს.

პრიკინა მხოლოდ—ტურფა დღე არის,

წკრიალა ზარი—დღესასწაული...

აქ სადმე ახლო ტყე უნდა იყოს:

ორი ბუ ჰკივის გამაღლებული.

ჯაღო ბუნება სხივოსან დღესა

ჰქმნის ლეითურ-ნახსა და უცხო ხმებსა

და სიმფონიას სივრცეში შობილს,

მსუბუქ ღრუბლისგან, ქარისგან ქსოვილს.

კარს და ფანჯარას ვიღაცა აღდებს,

ცხენის ეყვანი ოდნავ ელარუნებს.

გლებით კარ-მიღამო თვალწინ მიდგება:

ძაღლი სთვლემს... კატა მზის გულზე თბება...

კვირა დღე არი... დისახლისი

დღესასწაულზე მიეშურება.

(ფარდას უკან ასმის ცხენის ფეხის ბრახუნა და ვა-

დაცის მოუჩუქავი ხმა)

ოჰ... ოჰ... ლეგავ!

მეორე ხმა (ვიღაც შეკვანახებულს კისხის)

ჩქარა!

დღეს დავბრუნდებით უთოოდ გვიან.

მოუთმენელი ხმა მზადა ხარ შენა?

მეორე ხმა მკიდროდ დახურე ფანჯრის

ღარაბა.

ქალის ხმა ჩემი ქალგა.

კაცის ხმა ოჰ... ოჰ...

(მთარხას ტაგუნა ასმის)

ღირ. ეტლის ხმა კვდება, შორს სხვა ჰანგს
ერთვის...

ქუჩაში შესწყდა სიმღერა, სტვენა,
ეზოში მხოლოდ სიჩუმე სუფევს.

ახლა პიესა დაიწყეთ ჩვენა.

მალბრანშ იტყუად აუცილებლად:

ძე ხორციელი აქ აღარ არი.

ჩვენ, თავმდაბლნი ამას ვფიქრობთ:

კვალად ანთია გრძობათ ლამპარი.

ხალხს ხომ ცხოვრება არ მიაქვს თანა,

იგი მუდამ დულს და არა ჰქნება.

მარტო კაცთ ტომის ხვედრი როდია

სიხარული და ტანჯვა-ვაება.

კაცთა გარეშეც არსებობს ვნება,

შეება, ტკივილი და ბოროტება.

(უფრს უგაფს)

კრაზანა ბზუის, ისევე გაჩუმდა

და ნახსა ყვავილს გულს ეკონება,

დროა დაეწყეთ. იქ, ფარდის უკან,

სუყველაფერი რიგზე იქნება.

(უძახის ზემოთ) ჰე, აღექსანდრე!

(ხალხს) მემანქანეა, —

(გვლავ ზემოთ უყარის) ყველა მზად არი?

(სტეხიდან) დიახ, მზად არი.

ღირეპტორი ამა სცენასა და თქვენსა შორის

ფარდად აღემატეთ მინა ნათელი.

ის მოგაჩვენებთ ერთსა ათასად,

ეს თვისება აქვს გასაკირველი.

ჩუ... დე აღინათოს სანათურები.

სიჩუმე არის, დიდხანია.

ღირეპტორის ბრძანებით უკვე

კუთხეში ჩაძვრა ჯუჯუკალია.

ფრ... რრუ... კვლავ გადმოხტა იგივე კრაზანა,

ღინგლით აღესილი და დატვირთული.

იქვე ქათამი ნელად კაკანებს...

საღლაც იძახის, სტირის გუგული.

დაე, დარბაზში ჩაჰქრეს სინათლე,

ბოლო მოვლას აქ ხმაურობას.

დახეტ, ტყის ჭოტი მკვეთრის ძახილით

ჩვენ გვატყობინებს ახლავ დაწყობას.

სმენდ იქვეცით! უცხო სიზმრები

ბუნებას მოაქვს... ხმა ისმის აგერ.

ჩუთ... აიწიოს ფარდამ, დრო არის:
— მწვანე კოდალამ დარეკა სამჯერ!
(ფარდა აიწევა)

ა. შანშიაშვილი

რ. ბებიაშვილი

ღიდი მარხვაა?!

ღიდი მარხვაა?! ვითომ?! დაივიჯროთ?!!

არა, ღიღამ მარხვამ უკვე განვლო!..

ღიად, განვლო!..

გათავდა სეზონი თეატრების! დაიკეტა

ტაძარი ხელოვნებისა, უტყუარი სარკე ცხოვ-

რებისა!.. ამ ტაძარის აშვიონიდან ხმა მალღ

მოკვიწოდებდენ გულის განსტეკაებისა და

ცხოვრების განსახლებლად, მაგრამ შიშით

გავებობდით მას, სინდისი გვეღვიძებოდა,

გვექნინდა!.. გვეშინოდა ამ სარკეში ჩახედვისა,

რომ ჩვენი საზოზარი სხე, ლაფში მოსე-

რილი ბოროტი სული არ დაგვენახა!..

გავებობდით ამ ტაძარს!.. ისევე სინდის-

გაუღვიძებლად, უკურნებლად დარჩენას ვრჩე-

ობდით, რადგან ჩვენი სულიერ - ხორციელი

იარების მოშორება არ შეგვეძლო...

არ გენდა წმიდა სუფთა ჰაერით ვისუნთ-

ქით, შეჩვეულნი ვართ მყარად, მოშხამულ

ჰაერის ყნოსვას და უამისოდ სიცოცხლე ვერ

წარმოგვიღვენია!..

ამიტომაც ხელოვნების ტაძარში წაუსვლე-

ლობას ვარჩევდით და უნამუსოდ თავს გიმართ-

ლებდით: „კარგი არაფერია, ფულიც არ მოგვე-

ძეება!.. ცხოვრება გვიძინებდა!..“ ამ დროს-კი

მანათობით, თუმნობით ვნარჯავდით, რომ ზი-

ზილ-პიპილი ტანთ-საცმელი ჩაგვეცვა!.. სენ-

მოდებული სხე გავველამაზებინა, ფერ-უშარი-

ლითა და ნაირ-ნაირი სურნელებით!.. ზედ

ჩამოგვეკანტურებინა ბრჭყვილა ნივთები, ძვირ-

ფასი ნაქსოვები, და შიშველა ტანი გვეჩვენე-

ბინა!!

ხელოვნების ტაძარს გავებობდით და

კირკსა, კლუბებსა, პროექტორებში გავებო-

დით, რომ იქ თავდავიწყებას მივცემოდით...

რესტორანებსა და სარდაფებში ღვინით გონებას

ვიბნებდით, რომ სინდისი არ გავგვიძი-

ბოდა...

ღიდი მარხვა დადგა, და ჩვენ უგულოდ,

ზანტად, ძალდატანებით ეკლესიაში მივღულულუ-

ლებთ, რათა „გამოვისყიდოთ“ ჩვენი დანაშაუ-

ლი, ცოდვები, სულიერ - ხორცილად განვიწ-

მიდნეთ და ვითომდა აღდგომას, განსტეკაებუ-

ლი, ცხოვრების ქუქისგან განწმენდილი ნათელ-

სულით, სუფთა გულით მივგვიბოლო!

აღამიანა! ნუთუ ვერ აჩნევ რომ აქაც
თავითმაქცობ?.. რწმენას ღილატობ, ფლი-

ღიორგი ფოცხოველი

ქართული თეატრალური მწერლები

ქართული თეატრის ისტორია XVIII საუკუნის ბოლოდან იწყება. მამინ სთეატრო ზეკუნის სწერდენ. 1790 წ. დავით ავალიშვილმა, ევროპის განათლების და რუსული ენის კარგად მცოდნემ, რუსულის ენიდან ქართულს ენაზე სთარგმნა შემდეგ კომედიები: „რქის მატარებელი“ — „როგონოსეც“. 1791 წ. ეს ზეკს წარმოადგინეს თბაქსში. „დელარაჟიფის ქალისა“, თარგმანი, იმავე დროს წარმოადგინეს 1792 წ. რეჟისორმესამ - მოქმედებიათ კომედი: — „სახეუბარი“, წარმოადგინეს 1792 წ. ორ მოქმედებიათ კომედი: — „ძვირი და უხვი“, წარმოადგენიათ იმავე დროს და ორ-მოქმედებიათ „უბნობა მკვლართა“. ეველა ესენა სთარგმნა დავით ავალიშვილმა.

დრამა, თუ ტრაგედია: — „მეფე თეიმურაზი“ ძველ მწიგნობარ ზორთა გარდმოცემით ზარეკლად მე დავასხელე 1877 წ. ცაყთ „დროება“-ში. ეს ზეკს მე არ მინახვს, რაც მოვიყვანე მამინ ამ ზეკის შესახებ, ცაყ. „დროება“-ში, იგინი მოთხრობილია ითა ერთის ქართულ მწიგნობარისკან, რომელსაც ერთ დროს ამის ხელთნწერიც წაგეთხს, ასე 1830 წელს, მერე ეს ხელთნწერი დაკარგულა. რაც ამ ზეკის მინახვის შესახებ გიცით რამე, ეველა იგინი მოთხრობილია სსსსულის მწიგნობარ ზორთაგან და 1850 წლის ქართულის თეატრის მსახობთაგან. ასეთი ითა ჩემი პირველი მწიგნობარი 1850 წ. მსახობა ელთაოზი და ბერძენოვი, ორთვე „ცისკარში“ სწერდენ და ამ ზეკის დაკარგვის ცნობებიც იცოდენ. შეიძლება ეს ზეკს სდამე აღმოჩნდეს. იმავე დროს, ანუ 1795 წ. მდივანბეგს დავით ჩოლოყაშვილის რუსულის ენიდან უთარგმნია ტრაგედია: — „ეფიდენია“. თარგმანის ხელთნწერზე მწიგნობარა შეიძლება:

„მითის უმაღლესობის მეფობის, დიდებულის, სრულიად საქართველოს მეფის ირაკლი მეორის შესაქცევი: ელთასასა მეფობისა მისისასა 56 წელსა შემდგომად მაცხოვარისა ჩვენისა ჩლუგ, 1795 წ. თვესა მარტსა გ. ვ. თქმული მდივანბეგის თავადის დავით ჩოლოყაშვილისაგან“. თით ეს ზეკს მოთავსებულია ჰქვს ზრთუესორს ად. ცვარდს თაჟის ნაწერებს ქართული სიტყვებების მეოთხე წიგნში, რუსულს, ენაზე დაწერილს და დაბეჭდილს ზეტეატრურგს, 1881 წ. თით ძველი დედანი ჰქვს დასტამბული,

ეს „ეფიდენია“ იმ დროს წარმოადგინეს თუ არა, ამის ჩვენ არათვინ ვიცით.

დავით ავალიშვილს ზირეკლის წარმოდგენისთვის ლექსიც დაწერია, წარმოდგენის შემდეგ ეს ლექსი წაუგითხვს კადეც. აი თვით ლექსიც:

„მე სახედველი იგ ჩემნი დავაშვირ წიგნთა წერითა, ზოგი ჩემთ მოქმედებებზე, ზოგი სხვით გადმოწერილია, მსმენელთ ვივერებზე, ნუ მკიცხვენ, ამა ლექსისა მტრითა—

არ დამიშლიან, მარჩენონ იგ, თუ ვმსახურე, მე რითა? თუ ხარო ვინმე მოსურნენი, თიატრს სმენად, ანუ თქვენად...

შეიმატებთ განდიდებს, ბრძენთა აგებთ ცნობად. ერილებით უსამართლოდ, ჩემებრ მწერთა ცუდათ გმობად,

არ დამიშლით, ჰგავს არ რილებთ თქვენგან ცხადგულ ლახვარ სობად! მერწმუნენით არ მას ვუბნობ, მქონდეს მეტი მისკენ ვრობა,

მაგრამ მწადის განჩინება კიცხვითა და ქვექვე ძრომა... ნუ იკადრებთ ვაცხარებით იქონით ჩემზე წერობა, დაიშალეთ, თუ რომ სჯობდეს, მლიქნელობა, ქვექვე ძრომა...“

საქართველოში პირველ წარმოდგენის ზირეკლად წარმოთქმულია ლექსი ეს არის.

მამსადამე აქვდამ უნდა ვიცოდეთ, რომ ქართული თეატრის დაარსება, ანუ თამაშობის შემოდება 1850 წ. კა არ ეკუთვნის, არამედ ქართველი მეფეთა დროს, 1791 წ. ეს ასე განვადეთ. თვით ზეკები, ლექსები და ისტორიული ცნობებიც ასე აჩვენს, ასე მოწმობს. ამის შემდეგ ვასაც როგორ სურდეს, ისე განსჯონ ქართული თეატრის ისტორია, ჩვენ დავს არ აგუტყობთ.

იმ დროის წარმოდგენით უმართავთ თბილისის, გორს და თელავს. თეატრის შენობა და ეთველივე სთეატრო სსქმნა, იმდროის კვლად მოწვევა ვინმე თბილელ კბრეულ მაორს, რუსეთში ეთიფილს და სამსახურს, მერე საქართველოში დაბრუნებულია და თბილისის, გორს და თელავს უცხოვრია. მამინ, როგორც ჩანს, წარმოდგენები უნდა ემართათ 1795 წლამდე, მერე ადარ, რადვანც 1795 წ. თიფლისის ახსრების დროს, ახსრდებოდა თვით იმ დროის თეატრაც. ომში თვით ეს კბრეულ მაორიც 1795 წ. თბილისის ახსრების თავსუდ, როგორც მეომარი მსედარი, ზირის-ზირ ცხარე ბრძოლის დროს, სულ ნაუწ-ნაუწ იქმნა დაჭრილი. ამის ამბავი მოხსენებულია თბილისის აკლესიის ისტორიაში. იქ დაწერილებით ამის ვინაობა არა სჩანს.

გაბრიელ მაიარს თეატრის ფასი ერთმანეთს შიდა რეალური დახარჯებით, ბილეთი თურმე არა მხოლოდ უფასოა. შეიძლება ეს არა—მუროანი დაბალი ფასის იყო და შიდალი ფასის სხვაობა გახლდათ, ვინ იცის, ეოკლეიკე შეიძლება, ხოლო ჩვენს დრომდის მარტოდ თრ მუროანამ ბილეთს მოაღწია. ბილეთი მარტო ზომის არის, თურმე უბრალო ქადაღზე დაბეჭდილი და თითქმის ლექსად მიწერია ასე:— „მუროი ორი — გაბრიელ მაიარი“. ეს იგი ბილეთი არა მუროა.

ამ თრ მუროანა ბილეთების რეაქციამ ცალი ჰქონია ალექსანდრე ორბელიანს, შიგე ერეკლე ქალის, თეატრს შეადს, ჩვენს ბოტის ვსტ. ორბელიანის მძს, დაწერს დრამების: — „ბრინჯაოს ირადის ბრუელის დრა“—სი და „დავით აღმაშენებლის“, ჩემგან დაბეჭდილის ცალკე წიგნებად. ამგე ბილეთების ერთი ცალი შემოკლებით ასწერს რუსულს ენაზე 1855 წელს რუსულ გზ. „გაგაზში“ ცნობილმა საქართველოს ისტორიულის წიგნების მწერალმა ნიკოლოზ ბურკიამ; ამასვე ისეუბნებ, რომ ქართველობას საქართველოში ქართული წარმოდგენები 1850 წელზე ბევრად ადრე ჰქონიათ. ამან ეს ძველი ბილეთებიც დაბეჭდა ამ რუსულს წიგნში ქართულის ასობით.

შეც ამის ამბები შემოკლებით მოიყვანე აქ, რათა მით ადგეს ისტორიული სიამრთლე და ტემპ-მარტობა. შეიძლება ასეთის ცნობების ძიებით ჩვენს კულტურის ისტორიის წინაშე ცოტა აქით წავადეთ, მათ სხვა სხვალი მივალთ თანდა ამ საქმის მხრით. ჩვენში თუ ამ გარემოების უერადლებს მაქცნებებს და ძიებს დაიწვევებს, მამან იქვია, რომ XVIII სუკ. თეატრალური ბილეთის მწერალთა ცნობების ცნობებიც აღმოჩნდეს. დავით ავალიშვილისგან ნათარგმნი ბილეთის რამდენიმე ხელთსწერი ინსკუბა „წერათიხვის სარმთელის სმართხელთში“. ნახის ეს წიგნები და ამხე დარწმუნებოან, რომ ეს ასე გახლათ

სხვა ტომის ერთი ასეთ ცნობებს ორის ხელით ებლაშებან და ჩვენ-ვი ეოკლეიკეს ვწარგათ. არ ვიცით, რთ მოკვდას ეს და რთ, კოსმობალიტობით, თუ ისტორიის მუცრებით, იქვია, რომ თუ ცდა იქმის მიღებუა, მამან ცნობებიც გამოჩნდება, შეეცრებით თუ ან გაბრიელ მაიარი ვინ იყო, როგორ და რა გვარად მართლად იგი 1790 წლიდან თეატრს და სხვანი. იმის ცნობებიც არის

დაშთხილი, რომ ამ გაბრიელ მაიარს თეატრის გარდა რადც ცირკის სსკენებელი სსკამბოც ჰქონია გამართული, სდაც თურმე „დაბადების“ ასტორიადან სხვა და სხვა ძველ სორთების უხეხებდა. ნ. ბურკიამო „გაგაზ“—ში ამასვე სწერს, რომ გაბრიელ მაიარს ვათმც თათი ბილეთებიც ჰქონდა „დაბადების“ შესარსიდან დაწერილები, რომელთაც ადგენდა ხოლმე.

ძველ მწიგნობარ კაცთაგან მთხრობილია შემდეგი ამბოვი: 1799 წლის წარმოდგენებში თურმე ერთი მღვდელე მღვდელიც იღებდა მონაწილეობას და სხვასზე გამოდიოდა. ეს ამბოვი მუცრეკვას დონითურთ ეპისკოპოსს, მერე ამას მღვდლისთავის სტენსხედ კასელს, თამაშობა აუკრძალეს. ამხე მღვდელს და მღვდელმთავარს ჩხუბიც მოსელიათ, მერე თურმე ერთმანეთს ლექსებით ზოლემიკასაც უწვდენ. ამთმ გამთმმ მე XIX სუკ.—დე გასტანს თურმე. ეპისკოპოსის ერთის ლექსის სსსხედ მთამამე მღვდელს ეს ლექსი დაწერათ.

„დღისთელს არტიკი ბოლოსა, ვინ იქნება იმას დაეტოლოსა? მინდორს წავა, დაპრუფავს ბევრ ლოლოსა;— თონეში დააკრავს კარგ ლოლოსა... ეამის წირვას ვადიხდის ქაბასა, წინ ვაიმძღუნის დიკვანსა სპასა. მე დამოზლის შესვლასა პალატასა, თვით-ვი მუღმიე მოივლის ავლანარსა“.

ზღატას თურმე მამან თეატრს ექსდენ, ზოგნი სსკამბოც. ეს ლექსი და სხვა და სხვა ცნობები მე დაწვერე 1877 წ. ორბელიანთ ერთის მოურავისგან, რომელსაც სრდლდანი მოურავს უწოდებდენ. ეს კაცი მწიგნობარი იყო. ჰქონდა ბევრი ძველი ქართული ხელთსწერი წიგნი და ძველი თეატრის და წარმოდგენების შესხვებც ბევრი რამ ამბები იცოდა. იტოდა ხოლმე, რომ მამან-დელს თეატრში თვით ჩვენი ზამ იოსებ მღვდელი ამოიძეც იღებდა მონაწილეობას. ეს მღვდელი ლექსისც სწერდა. მასთან კა მთამამეც ეოვია, რის გამო ქართველნი და სმარსნი თურმე „ქეში“ დარიმანდს“ უწოდებდენ.

ქართულ მწერლობაში სიტუკა მსხიობა, დავით ავალიშვილის ბილეთის წიგნის შემდეგ, 1877 წ. გახეთ „დრამების“ ბრუელად მე ვახმარე, თურმე მანადის მსხიობის ქართველები—მთამამეს უხმობდენ, ახე აქტორს და აქტორსს. ამ დავით ავალიშვილის ძველს ხელთსწერს ბილეთში ბევრი სხვა ასეთი თეატრალური ტერმინები მთამა-

კვას. აქ თამაშობა — მოახსენება: „ვასახიე, ვასახისმეტყველო“, და სხვა ასეთია.

დავით ავალიშვილი აღახარდა რუსეთში, შიდა სამხედრო სწავლას. შერე სამსხურომაც იყო. ამის შედეგად დაიწყო იზრდებოდა და სწავლობდა დავით ბატონიშვილი, გაიზარდა შეიქმნა შიდა, შემკადრე გაიზარდა შეიქმნა შემკადრე სამხედრო ტანტას. დავით ავალიშვილის თბილისში მოსვლის დროს შექმნა 1785 წ. ავა დახმარებული ზირა იყო შეიქმნა კრეკლეხან და მსხურომაც შეიქმნა შედეგად მორიგ ვარის კაცთ შირის და აწოდებოდა არტილერისტად. ამ დავით ავალიშვილის შემოსისხურომაც ზეესეს გარდა სხვა და სხვა ზეესეიერ უთარგმნა, ზოგი ავათ უწერა, სტანდა მრავლად დეკუსების წერად. ზოგმა მასმა ნაწერმა და თარგმნა ხუცის დრომად სხვა მოადწია.

ზ. ჭიჭინაძე

სპარსეთის თეატრი

შეიქმნა სხივი განათლებისა თეირანში. ააფრიალა დროში ხელოვნებამ — დაარსდა თეატრი.

დღემდის სპარსეთში, კინემატოგრაფს თუ არ მივიღებთ მხედველობაში, არ არსებობდა გასართობი, და თეატრი ხომ სულ უცნაური იყო სპარსთათვის. მხოლოდ ერთი ჭიჭინაძე იყო სპარსთათვის. ეს იყო „თადიები“. ამ „თადიებზე“ ხალხი ჰხედავდა შიიტების უძველესს კერებებს, მაჰმადის შვილების ჰუსეინისა და ალის წამებას.

აი „თადიების“ მოწყობილება: დიდ მინდორზე შეიკრიფებოდა ხალხი და აქვე მომზადდებოდა შიჰი სპარსეთისა. დაუკრავდა მუსიკა, ასტყდებოდა ბრძოლა შიიტებსა და სუნიტებს შორის. მაყურებელი ხალხი-კი ცრემლად იღვრებოდა. ყოფილა რწმენა, რომ ვინც ამ დროს ბევრს იტარებს თურმე, სამოთხის კარი ჰირდაზირ ღია დახვდება საიქმოსო, სადაც ბევრი ცოლები ეყოლება და ფლავი ხომ თავსაყრელი ექნება!

მაგრამ ვაჩნდა უტად ვარსკვლავი ამ წყვილიდ ქვეყანაში, რომელმაც კისრად იღო მეტად მძიმე, მაგრამ დაუფასებელი, ძვირფასი საქმე. ეს აღამიანი გახლავთ მსახიობქალი არმენტერ-ოჰანიანი, რომელიც აღამაზობდა მოსკოვის სახეატრო თეატრში, ოპერებში. ამ

ქალს რადენიმე თანაშემწე მეგობარი ჰყავს და მათთან ერთად დაუწყველი პიესების გადათარგმნა სპარსულად. პირველი წარმოდგენისათვის დაუნაშნავს შილოდერის „ყაიღები“.

იმედია, განათლება მალე ააყვავებს ისტორიულად ძველს, მაგრამ გაუნათლებელს სპარსეთს და არ შეგვიძლიან მხურვალე გულთ არ ვუსტრუვით ახალგაზრდა მსახიობქალს არმენტერ-ოჰანიანს გამარჯვება ამ ყოველდღეობაში და საქმეში.

მერცხალი

ფირდოსის შოჰენი

დასადასთან ასა წდას შესრულების გამა

ფირდოსის შოჰენი

ასი წელიწადია, რაც დაიბადა გამოჩენილი კომპოზიტორი ფირდოსის შოჰენი.

იგი ერთი უნაქიერესი მუსიკოსთავანია და ისეთი მრავალმხრივი, რომ ძალაუნებურად იბყრობს ყველას ყურადღებას.

შინ ამავე დროს დიდებული მსახიობიც იყო. წარმტაცი და მომზიბლავია მისი მუსიკა, რომელიც ნაყოფია თვით ტანჯვისა და მწუხარებისა, მის სულის კვეთებისა და მისწრაფებისა, უმანკო შეუშუქვლელი გრძნობით არის გამსჭვალული და გამთბარი.

მუსიკა ნაზი, ალერსიანი და ტკიბილ-მტანჯავი კენესა სიყვარულისა; მას არ უყვარს ქექაქუხილი, ბრძოლა და აღშფოთება; იგი მათგან სრულიად დაშორებულია და განდევლილი.

შის სული ძლიერია, ხოლო ნაზი და წყნარი, როგორც ქალწულის ცრემლი; იგი მომზიბლავად და წარმტაცად ღლინებს უმანკო სიყვარულს. ეს მუსიკა გახაზულის ყუყუნა წვიმისა ჰგავს, რომელიც ხან აღონებს

გულს და ხან იფონებს. ამ მუსიკის ჰანგები ბრალოს თითებით აკრფილი მარგალიტებია, რომელიც ცრემლის მძივით ასხია ყელზე და-ობღბულს სიყვარულს. ამ ყოვლად მომხიბლავმა მუსიკამ ყველას გულში იპოვნა ბინა, ვინც კი შეიგნო იგი, და ყველამ თაყვანიცა სცა.

ეს მუსიკა ჩვენ ქართველებსაც გვხიბლავს, გულის ხმას გვაგებებს და, როგორც მისი თავანისმკემლები, ალტაცებით ვისხენიებთ მისი ხსოვნას.

მ — ლი

მ ი მ ლ ი ო გ რ ა ფ ი ა

„თატრონ იევ იერაუშტუთუნ“
 «*Театронъ и Ераушчтутунъ*»
 ყოველთვიური ჟურნ (ბაქო).
 № 1—2, 1910 წ.

რაც სომხური ყოველთვიური ჟურნალი „თატრონ“-ი (თეატრი) დაიხურა, მას შემდეგ სომხურ პრესაში ამ გვარი გამოცემა არ არსებობდა. ჩვენი სიტყვა რომ საბართლიანი იყოს, საჭიროა აქვე მოვიხსენიოთ, რომ არსებობს ერთი ყოველთვიური ჟურნალი „გელაბჯესტ“-ი (ხელოვნება), რომლის პროგრამაც ძლიერ ფართოა და ამასთანავე უფრო აკადემიური ხასიათი აქვს.

ბ-ნ ანტონ მილიანს განუხრახავს ამ ნაკლის შეესება. ამიტომაც ამა წლიდან თავისი რედაქტორობით გამოყოფილი შემოხსენებულ ჟურნალის 1—2 ნომერი.

საერთოდ ჟურნალი შინაარსიანია და საინტერესოდ არის შედგენილი. აი რას ამბობს, სხვათა შორის, რედაქცია თავის წინასიტყვაობაში მუსიკისა და ხალხურ სიმღერის დაცვის შესახებ. — „სახალხო სიმღერების დაწერა, შესწორებული და გალამაზებული სიმღერების გავრცელება სომეხ მასსაში, ამ მასის ჩამოშორება მახინჯისა და გაუთლელის მუსიკისგან, და ამასთანავე გაუმჯობესება მისის გემოვნებისა, — აი, ის საქმე, რითაც უნდა ამაღლდეს ხალხის სულიერი მისწრაფება, მდგომარეობა, — საქმე, რომელიც სკოლებში, წრეთნის საქმეს ნახევრად მაინც უნდა მოეშელოს და ძალღონე

მისიკს მოწაფეთა ესტეტიურ, პედაგოგიურ და ფიზიოლოგიურ პროგრესს“.

საინტერესოა, სხვათა შორის, შემდეგი წერილები: ა. მილიანისა, — „სიმღერა ოჯახში“, ოტტო ირემისა — „სომხური თეატრი“, პეტროსიანისა — „სომხური თეატრის მდგომარეობა“ და სხვა.

ჟურნალი შემკობილია შოპენის, კაზაჩენკის, პ. ადამიანის, ნ. გუკასოვისა და სხვათა სურათებით. ჟურნალში მოთავსებულია „ანფისა“-სა და „ანათემა“-ს მოკლე დახასიათება.

რადენიმე სიტყვა არის ნათქვამი სომეხ ცნობილ კომპოზიტორის განსვენებულ მკარ იემალიანისა და ვ. ფ. კომისარჟესკიას სახსოვრად. ჟურნალს აქვს მუსიკალური და დრამატული დამატებანიც.

გულსტრეობა ჩვენს თანამომემს ხანგრძლივს არსებობას და მედგრად მუშაობას საზოგადო მოღვაწეობის ნარეკლით მოფენილ გზაზედ. ამასთანავე რედაქციას ვურჩევთ მეტი ყურადღება მიაქციოს სომხურ ენის სიუაქივს.

Artemius.

მყირე შენიშვნა

(ნ. ავლაშვილის „ჩუქნი თეატრის მატეანჯან“-ის კამო)

ზოგიერთი ფაქტური მხარე ნ. ავალიშვილის იმ წერილისა, რომელიც დისტამბა „დროების“ № 32, საჭიროებს შესწორებას, ისე არ არის წარმოდგენილი ეს მხარე, როგორც ნამდვილად იყო. რასაკვირველია, ბ. ა-ს ეს განგებ არ მოუვიდოდა. ეს ნაკლი იმის ბრალია, რომ დიდი ხანია მას აქეთ გასული და აღვილად შესაძლებელია კაცს მეხსიერებამ უღალატოს.

ქ. გორში დასი ჩემი გამგეობით იყო, — ამბობს ბ. ნ. ავალიშვილი, — წარმოდგენა იქაურ როტონდაში გვქონდა, რომელიც ამისათვის ჩვენი ხარჯით იყო გადაკეთებული, რადგან დრო-გამოშვებით ვაპრობდით იქ წარმოდგენებს. ამ როტონდის გადაკეთება ბ. ავალო თუთავეს ჰქონდა მინდობილი და იმის გამგეობით მოხდა. წარმოდგენას ხალხი ბლომად დაესწრო და შემოსავალიც ადემატა ხარჯსა. ხარჯს ზეითი საქმო დაგვრჩა და უფრო ბევრი დაგვრჩებოდა, რომ როტონდის გადაკე-

თებაზე არა დაგებარჯოდნა. მაგიერად იქ ცხოვრებაზე არაფერი დაგვიბარჯავს, რადგან მისვლის უმალ ბ. ალალო თუთაევმა მთელი დასი თავისთან წაგვიყვანა და ვიდრე იქიდან უკან დავბრუნდებოდით, საქებარი გულ-უხვიობით გვივლიდა და გვიმასპინძლდებოდა“.

ქ. გორში თეატრის, ე. ი. სცენის, გამართვის ისტორია კარგად არ ახსოვს ნ. ავალიშვილსა, როცა ამბობს, რომ „როტონდა ჩვენის ხარჯით იყო გადაკეთებული“-ო. თუ წარმოდგენები დაიწყეს როტონდაში, მასასადამე წინათვე ყოფილა სცენა დამზადებული, თორემ ცარიელ გახრეკოს როტონდაში რა წარმოდგენას მისცემდნენ. ეს ასე უნდა ყოფილიყო. მაგრამ ამას უარჰყოფს, როცა ამბობს, როტონდა ჩვენის ხარჯით გააკეთეთ იმ წარმოდგენის ფულითო, რომელიც პირველ მოსვლისას დაუდგამს ბ. ავ.—სა. წარმოდგენას დიდი შემოსავალი მიუცია, ხარჯ ზევით ბევრი დარჩებოდა დასს, მაგრამ როტონდის გაკეთება სასცენოდ დასჭირვებია.

აი ნამდვილად როგორ იყო: როტონდა გაკეთდა გორში განსვენებულ თ. რევზ ერისთავის თაოსნობით. ის წარმოადგენდა საზაფხულო სახლს გორის საზოგადო კლუბისას, აშენებული იყო მტკვრის პირად მდებარე ქალაქის ბაღში. 1878 წ. ქალაქის თვითმართველად დაიწესდა, როტონდა ბალათ გადავიდა ქალაქის ხელში. ამ დროს ქალაქის სამმართველოს წევრად ვიყავ მე. დაიბადა გორში აზრი თეატრის დაფუძნებისა, ამ აზრს დავადექით როგორც მე, ისე განსვენებული ნ. დიასამიძე და სოფრომ მაგლოზიშვილი, რომელიც პროვინციას სცენის წინაშე დიდი დეაწლი მიუძღვნით. თ. რ. ერისთავის დახმარებით მე ვსთხოვე ქალაქის სამმართველოს, ნება მიეცა როტონდაში ქართული წარმოდგენებისთვის სცენა გაგვეკეთებინა. როტონდა უპატრონოდ ეგდო, ფიტრები დაღაბა, ფანჯრები დაიპარეს, წვიმა ჩამოდიოდა შიგ და იატაკი დააზიანა. ქალაქის სამმართველომ ნება დაგვართო. მე მაშინვე მივუჩინე როტონდას ყარაული და შევუდექი ზემოდ დასახლებულ პირთა მხურვალე დახმარებით როტონდის შეკეთებასა. განსაკუთრებით მეწყოდა ნ. დიასამიძე, რომელმაც მეტი წილი მასალისა შესაკეთებლად იმან მომიცა.

შევადგინეთ მოყვარულთა დასი, მოვაწყეთ სცენა, ფარდა დაგვიხატა ერთმა არტილერის ოფიცერმა, გვარად მგონი, **ნელიოზინა**. უზარმაზარი რგვალი ზალა როტონდისა რგვაზე დაწყობილის სკამებით მოვაწყეთ. დასში იყვენ მაშინ ქალთაგან—მ. კერესელიძის, ნ. მაგლოზიშვილისა, დანი გაბუნები და სხ. კაცთაგან—პავლე ბურჯანაძე, კ. სანთლიყუღაშვილი, ს. მაგლოზიშვილი, რომელიც მეტწილად სუფლიორობდა და რეისორობდა, ტ. ტერ-სტეფანოვი, შერმაზნაოვი, ხანდისხან თეთი მეც და სხვ. ვთამაშობდით გ. ერისთავის, ზ. ანტონოვის, სუნდუკიანცის და ჩემს პიესებსა. აი ამ წარმოდგენებიდან შემოსულს ფულით და ჩემის საკუთარს ჯიბით ვუძღვებოდით საქმეს. ამ ხანებში (ეს სულ 1877—1878 წწ. იყო) მოვიდა გორში ვანო მაჩაბელი. რომ ნახა ჩვენი შრომა და მისწრაფება, ძალიან ესიამოვნა და გადმოგვკაროვი თუმანი, რომ ჩქარა და უფრო რიგიანად და შნოიანად მოგვეწყოა როტონდა და სცენა. როცა დავასრულეთ, აი მაშინ დაიწყო თბილისის ახლად დაარსებულმა ქართულმა დასმა სიარული და წარმოდგენების მართვა და ერთი გროშიც არ დაუხარჯნია როტონდისათვის, არც შესაკეთებლად და არც მის საქირავებლად, ყველაფერი მზად და მუქთად იყო. ნ. ავალიშვილამდე მოდიოდა დასი და როტონდაში მართავდა წარმოდგენებს. იმ დასში მაშინ, როგორც მასოვს, იყვენ: მ. საფაროვისა, ნ. ვაბუნია, ბ. კორინთლისა, ვ. აბაშიძე, ბერიძე, დ. დაფქიაშვილი, ნ. ჯორჯაძე, ალ. ჩუბინაშვილი, ა. ყაზბეგი, ცაგარლები—ასიკო და ვანო და სხ. შემდეგ ნ. ავალიშვილიც გვეწყვია დასთან. მაგრამ არავითარიმე ხარჯი არ გაუწყვია როტონდის გადაკეთებაზე. არ იქნება ურიგო, დავვისახელოს ბ. ავალიშვილმა, ვინ რავდენი დახარჯა როტონდის გადასაკეთებლად.

მაღე როტონდა ქალაქს დასჭირდა კლუბისათვის. ამ დროს ტფილისში საკუთარი ქართული თეატრი აშენდა. ჩვენ იქიდან შევეუკვეთეთ დეკორაციები, ფარდები და როტონდიდან გადავიტანეთ სცენა ნ. დიასამიძის შერმაზნი. დიასამიძემ მუქთად დავგითმო დიდი ზალა ორი პატარა ითახით საპირფარეოში. შემდეგ აქ დაიწყო წარმოდგენები, მაგრამ ამას რავდენსამე საკუთარს წერილს ვუძღვნიო.

ა. თუთაევი

სათეატრო აზგები

ს ქართული პიესა სომეხურად. სომეხთა ახალგაზრდა მწიგნობარი ა. კასპარიანი უკვე შეუდგა შავლა დლიანის პიესის „როს ნაღიმობდენ“-ის სომეხურად გადათარგმნას.

ს ივ. გამართლის პიესები უკვე ითარგმნება — „ექიმთან“ ებრაულად, ხოლო „დრამატ. გამგეობის წევრი“-ს სომეხურად გადათარგმნას ამ დღებში შეუდგებიან. პიესას წარმოადგენს საქველმოქმედო მიზნით სომხის ინტელიგენციის ერთი წრე.

ს საღიმარხვო დრამატული დასნი. თბილისის ქარ. დრამ. დასის მსახიობნი აპირებენ ამზადნაგობის შედგენას, რადენიმე წარმოდგენას თბილისში გამართავენ, ხოლო შემდეგ დაბა-სოფლებსაცენ გაემგზავებიან. აგრედვე ამზადნავთ საგება ქუთაისში.

ს თათრული წარმოდგენა გაიმართება ქართულ თეატრში ორშაბათს 10 მარტს.

ს გორის თეატრი. ამას წინად აღენიშნეთ, რომ გადაწყვეტილია გორში თეატრის დაარსება. როგორც შევიტყუეთ, სათეატრო დარბაზს აშენებს გორის მოქალაქე მართოვი და ხუთის წლით იჯარით აძლევს ადგილობრივ ინტელიგენციის ერთ წრეს. წრეს განუზრახავს თეატრის უკედ მოსაწყობად დახმარება სთხოვოს ქარ. დრამ. საზ. გამგეობას, რომ შეშვეობა აღმოუჩინოს დეკორაციებისა და სხ. მიწოდებთ.

ს წარმოდგენა საკონცერტო განყოფილებით გაიმართება ქარ. თეატრში. პარასკევს 19 მარტს მონაწილეობას მიიღებენ მ. ა. კოლოტოვისა, ბბ. ევლახოვი და სარაჯიშვილი (იმღერებს ქართულად). სხვათა შორის იმღერებს „მგონის სიმღერას“ დ. ი. არაყიშვილის ახალი ოპერიდან „თქმულება შოთა რუსთაველზე“.

ს ოსური წარმოდგენა. კონ. ჯატიყმა შემადგომლობა აღძრა გუბერნატორის წინაშე ოსურად წარმოდგენის გამართვის შესახებ ზუღაბაიანთან. სახლში ოს-მოწაფეთა სასარგებლოდ.

ს მხცოვანი დრამატურგის გ. ნ. სუნდუკიანცის პიესა „სიყვარული და თავისუფლება“, ქართულად გადათარგმნილი, უკვე წარედგინა კამკ-საკენზურო კომიტეტს ნებადასართევლად. პიესა გადათარგმნა ავტორის ხელმძღვანელობით. პიესას მოკლე ხანში დასდგამენ. განზრახულია პიესაში მონაწილეობის მისაღებად, სხვათა შორის, ვლ. მესხიშვილისა და ნ. ჩხეიძის მოწვევა.

ს ჩვენის ყურნალის თანამშრომლის სკრიპაზე დამკრეფლ D. Davidian-ის კონცერტებს ოსმალეთში საუცხოვოდ ჩაუვლია.

ს მოსკოვის სახმ. თეატრის რეჟისორის ყურნების მოწაფეთა ქართველთა წრეს განუზრახავს რადდე-

ნიმე პიესის მომზადება და ქართულად დადგმა. სარ. კურსების მოწაფე ა. რ. წუწუნავა ამ განზრახვით საქართველოში ჩამოვა აღდგომის კირებში.

ს ვლ. შალიკაშვილი, როგორც მოსკოვიდან გვეტყობინებენ, ავად გამბდარა.

ს ვლ. ბურცევის პატივსაცემლად ნიუიორკში მოსვლის გამო ადგილობრივ მცხოვრებრუსთავან წარმოდგენილ იქმნა „ახუფი“, გლაგოლის თხზულება.

ს ახალი პიესები. ვალ. შლავაქაშიდამსაარგმნს პ. შოუს „კეისრის და კლეოპატრა“ და ი. გარდინის „სტაცანა“.

ს ვასო ურუშაძე რეჟისორად მიწვეულა ჭათაურის დრ. საზოგ. -შიურ მთელის წლათ.

◆ „**ნების ფარსი**“ წამოადგენებს დააწყებს ორშაბათს 8 მარტს „არტ. საზო. თეატრში“.

ს 26 თებერვალს კ. მესხის საბენევისოდ წარმოდგენილი იქმნა „ხალხის სიკეთე“ გერცილისა და „ნაპოლეონის სიკვდილი“.

წარმოდგენამ კარგად ჩაიარა და ხალხი მრავალი დაესწრა.

ს 27 თებერვალს გამართულ იქმნა ბენეფისი ახალგაზრდა მსახიობთა ი. ივანიძისა და ნ. გვარამისა. წარმოდგენილი იქმნა ლ. ანდრევის „დღენი ჩვენი ცხოვრებისა“.

ამ წარმოდგენამაც რიგინად ჩაიარა, ხოლო სამწუხაროა, რომ საზოგადოება მცირე დაესწრა.

ს 28 თებერვალს წარმოდგენილ იქმნა „სამშობლო“, რომლითაც დასრულდა სათეატრო სეზონი. ხალხი მრავლად დაესწრა.

ჩვენი მსახიობნი

დესპინე ივანიძე 17 წელიწადია სცენაზე მუშაობს. ცნობილია როგორც კეთილ-სინდისიერი მუშაკი სცენისა. აქვს განსაკუთრებული ამოღუა დრამატულ მოხუც ქალებსა და ქართულს სცენაზე ამ ამოღუაში არა ჰკავს ბაღლი. განსაკუთრებთ კარგათ თამაშობს სუბმათაშვილის პიესებში „შევარდნები და ყორნები“ — პოლექსევეს როლს, „დღლატში“ — ისახარს, ა. ცვაგარლისა „ქართველ დედას“, „კაი გრაჟში“ — კორნელიას, „ურთელ აკოსტა“-ში დედის როლს და სხვ.

პირველად კ. მესხის ხელმძღვანელობით დაიწესცენაზე თამაში და შემდეგ ვლ. მესხიშვილთან განავითარა და განაგრძო მუშაობა. რადენიმე სეზონი თბილისშიაც მსახურობდა და ახლაც ქუთაისის სცენაზეა.

რედაქ-გამომცემელი იოსებ იმედაშვილი

მიიღება განცხადებანი ყურნალში დასაბეჭდათ

ღროება ყოველდღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი, კვირული დამატებით. წლიური ფასი 8 მ. და 50 კ. ნახევარი წლით 4 მ. 80 კ. ერთი თვით 80 კ., ცალკე № 5 კ.; დამატებით 7 კაპ. ხელის მოწერა მიიღება თბილისში „ღროების“ კანტორაში და ქ. შ. წ.-კ. გამავრ. სახ. წიგნის მაღაზიაში ი. ავალიშვილთან; ქუთაისში: ის. კლიკარძესთან, ხონში: გ. მებუჯესთან, გორში: ს. შველიძესთან, ქიათურაში: ს. ტარუაშვილთან. ფული გამოიგზავნოს Тифლის, ред. „Дроаба“, П. С. Агадзе. რედაქ.-გამომცემელი **ი. ს. აბლაძე**.

მიიღება ხელის მოწერა ორ-კვირეულ ყურნალ ესპერანტოს ენაზე, სიტყვების და წინადადებების ქართულ, სოიხურ და რუსულ ენებზე განმარტებით.

„კავკასიის ესპერნტისტი“

ყურნალის მიზანია ესპერანტოს ენის გავრცელება კავკასიის მცხოვრებთა შორის. სხვა და სხვა სტატიების გარდა, ყურნალში მოთავსებული იქნება სისტემატური გაკვეთილები ესპერანტოს ენის შესასწავლად რუსულ, ქართულ და სოიხურ ენების შეშწობით. ყურნალში პასუხი მიეცემა ყოველ კითხვაზე ამ ენის შესახებ ხელის მოწერალებს.

წელიწადში ღირს 1 მანეთი.

ხელის მოწერა მიიღება: 1) მიხაილოვის ბრ. № 98 მშ. შაჯიევების მაღაზიაში, 2) პუშკინის პასაჟი, ს. სოლომონიანცის ცინკოგრაფიაში, 3) კვირაობით, 11—12 საათ. 1-ლ საფეო გიმნაზიაში.

სხვა ქალაქებიდან: Тифლის, Панасевича ул. № 1 Айку Тер-Аствацತ್ರянцу.

ახალი სხივი ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთი. წლიურად 7 მ., ნახევარი წლით 4 მ. სახლვარ-გარედ 14 მ. ნახევარ წლით 7 მ. სამი თვით თბილისში 2 მ. 20 კ., თბილის გარედ 2 მ. 50 კ. ერთი თვით 20 კ., თბილის გარედ 90 კ. აღრესი: რუსის ქ., № 3, ზემო სართული. Тифლის ტიპ. „Шрома“ Кал. Кон. Цуладзе.

НОВАЯ РЪЧЬ ежедневная общественно - политическая и лигературная газета; подписная плата для городских на годъ 7 р. на полгода 4 р. для иногородскихъ 8 „ 5 „ помесячно 75 к. адресъ: Тифлисъ, Дворцовая д. Груз. Дворян. ред. газ. „Новая Рѣчь“. Редакт.-Издат. П. А. Тотуа.

6-й годъ изданія

„НОВАЯ НИВА“ Единст. общед. журналъ, открыта подписка въ 1910 годъ; подписчики получать: 52 №№ журнала, 52 книги, 52 приложения, а именно: 12 книгъ «новости литературы»; 12 книгъ полного собранія сочиненій И. С. Тургенева. 12 книгъ „Избранныя произведенія“ Некрасова, Надесона, Пушкина, Лермонтова, гр. А. Толстого, гр. А. Толстова. 12 книгъ: „всемирная библиотечка“: 4 книги самоучители: нѣмецкаго и французскаго языка, самоучитель борьбы и фехтованія, самоучитель тащевъ и музыки. 52 фотогравюры роскошнй альбомъ въ золотомъ переплетѣ, испльбней парижской выставки „салонъ“ исполненный по спеціальному заказу редакціи въ Лейпцигѣ. Календарь на 1910 годъ исполненный въ краскахъ, Подписная цѣна на журналъ со лѣтми приложениями 5 р. съ доставкой и пересылкой по всеѣ города 6 р. за границу 9 р. допускается расрочка. Подписка принимается въ редакціи «НОВАЯ НИВА» СПБ., Невскій 76. Издатель-редакторъ Н. А. КУРИЛОВЪ.

Продолжается подписка на 1910 года на

„ТЕАТРЪ И ИСКУССТВО“

14 годъ изданія.

Подписная цѣна на годъ 7 рублей.

Главная контора — СПб., Вознесенскій, 4, Тел. 16-69. Для телеграммъ: Петербургъ, Театръ Искусство. Допускается расрочка 3 р. при подпискѣ. 2 р.—къ 1 апрѣля и 2 р. къ 1 июня. За границу 10 р.

Отдѣльные №№ по 20 коп.

Ред. О. Р. КУГЕЛЬ.

Изд. З. В. ТИМОФѢВА (Холмская).

Отдѣленіе скоропечат. „Прогрессъ“ Дворцовая ул., домъ груз., Дворянства.